

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 7, Sayı/Issue: 3, 2018

Sayfa: 2232-2256

Received/Geliş: Accepted/Kabul:

[01-08-2018] – [27-09-2018]

Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi

Hasan ÇİFTÇİ

Dr. Öğr. Üyesi, Harran Üniversitesi, Halkla İlişkiler Bölümü
Asst. Prof., Harran University, Department of Public Relation

Orcid ID: 0000-0001-5595-5726

hasanciftci@harran.edu.tr

Öz

Suriye’de meydana gelen iç savaşın ardından en fazla sayıda Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Buna bağlı olarak çok sayıda Suriyelinin savaş bittikten sonra da Türkiye’de kalacakları öngörülmektedir. Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye’de geçici koruma altında yaşayan Suriyeli sığınmacılara yönelik Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının tutum/algı ve empatik yaklaşımlarının ölçülmesidir. Araştırmanın evrenini Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları oluşturmaktadır. Çalışma toplamda 1614 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Veriler yüz yüze görüşülerek anket veri toplama tekniği ile elde edilmiştir. Araştırmada veriler Nisan-Mayıs 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Genel olarak Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının önyargılı olmadıkları, Suriyeli sığınmacılara yönelik çalışma hakkı verilmesi/suçta meylli olmamaları konularında daha olumlu tutum/algıya sahip oldukları tespit edilmiştir. Öte yandan, Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık hakkı verilmesi/birlikte yaşama ve empati kurma konularında ise daha olumsuz tutum/algıya sahip oldukları saptanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Suriyeli sığınmacılarla eşit haklarda yaşayabilme duyarlılığı vardır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Suriye Savaşı, Suriyeli sığınmacı, İletişim, Empati.

An Analysis of the Empathic Behaviour and Attitudes of Turkish Citizens Towards Syrian Refugees and Their Perception of These Refugees

Abstract

After the civil war broke out in Syria, Turkey began hosting a great number of Syrian refugees. This study aims to evaluate the empathic attitudes of Turkish citizens toward Syrian refugees who live under temporary protection in Turkey, and their perception of these refugees. The universe of the study consists of citizens of the Republic of Turkey. The study was carried out with a total of 1614 people. The data were collected through questionnaire method, meeting each person face-to-face in April and May 2018. It has been determined that Turkish citizens are generally not biased against Syrian refugees and have some positive views about them. They think the refugees are not prone to crime and should be granted the right to work. On the other hand, it has been ascertained that they have more negative attitude towards Syrian refugees with regard to granting them citizenship, living together and feeling empathy for them. It may be concluded that Turkish citizens have a sensitivity over the possibility of living together with Syrian refugees who enjoy equal rights.

Keywords: Migration, The Syrian War, Syrian Refugees, Communication, Empathy.

Giriş

Türkiye, coğrafi konumu nedeni ile stratejik bir noktadır. Bu nedenle Türkiye coğrafyası tarihi boyunca 'göç alan', 'göç veren' bir ülke olmuştur (İçduygu Erder ve Gençkaya, 2014, s.14). Dünyada göç hareketleri birçok neden üzerinden gelişmektedir. Bunların başında; doğal afetler, salgınlar, terör olayları, savaşlar, siyasi ve ekonomik krizler gelmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2014: s.17). Kişiler yaşanan bu olumsuz durumlar sebebi ile doğup büyüdükleri coğrafyaları terk ederek ülke içinde veya ülke dışında daha güvenli mekânlar bulma amacı ile göç etmektedirler. Kalkınma Bakanlığı 2014 raporuna göre Türkiye Cumhuriyeti öncelikle stratejik bir coğrafi konumda bulunmasından dolayı yıllar içinde siyasi, tarihsel, kültürel ve ekonomik sebeplerden ötürü 30 yılı aşkın süredir mülteciler tarafından tercih edilmektedir. Bunlar (1979) İran İslam Devrimi (1980-1988), İran - Irak Savaşı, (1989-sonra) Doğu Bloğunun Dağılması, (1990-1991; 2003-2011), 1. ve 2. Körfez (Irak) Savaşları, (1992-1995) Bosna-Hersek Savaşı, 2011 yılında başlayan ve halen devam eden Suriye savaşıdır. Bütün bu olumsuz gelişmelerden sonra sayıları yüz binleri aşan kişi Türkiye'yi bir geçiş noktası veya güvenli, sığınacakları bir alan olarak görmüşlerdir (Kalkınma Bakanlığı, 2014, s.22). Fakat 26 Ocak 2011 yılında Suriye'nin Dera kentindeki ilk rejim ayaklanması hareketi 2010 yılında bazı Ortadoğu ülkelerinde başlayan Arap Baharı'nın da etkisi ile sokaklarda protestoların yaşanmasına neden oldu.

Suriye güçlerinin sokakta barışçıl gösteriler düzenleyen halka şiddet uygulaması ve gruplara ateş açması sonucu Suriye İç Savaşı 15 Mart 2011 yılında başlamıştır. Bunun üzerine birçok Suriyeli vatandaş Türkiye'ye gelmeye başlamıştır (Gülyaşar, 2017, s.678). Suriye'deki savaş krizinin patlak vermesinden sonra Türkiye Cumhuriyeti, uyguladığı politikalar sayesinde Suriyeli vatandaşlar için bütün imkânlarını seferber etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti hem devlet hem halk olarak Türkiye'ye gelenlere başta yaşam hakkı ve diğer hakların sağlanması amacı ile elinden gelenin daha fazlasını yapmaya çalışmıştır (A World at School, 2015).

Dil, din, ırk, ekonomik statü ayrımı yapmadan "açık kapı" uygulaması ile Suriyeli vatandaşları Türkiye Cumhuriyeti devleti kabul etmiştir (AFAD, 2018). Hiçbir Suriyeli vatandaş herhangi bir nedenden ötürü sınırdan çevrilmemiş, onlara "Geçici Koruma Statüsü" vermiştir (Özdemir, 2017, s.115; Kağnıcı, 2017, s.1769). Türkiye ülkesine bir anda akın akın gelen Suriyeli sığınmacılara her anlamda yardımcı olarak ekonomik yönden de ağır bir yükün altına girmiştir. Bununla birlikte hiçbir Suriye vatandaşı kendi kaderi ile başbaşa bırakılmamıştır. Kamplara yerleştirilen Suriyeli sığınmacılara ekonomik, kültürel, psikolojik eğitim anlamında destekler sağlanmıştır. Aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti Devleti kamp dışında yaşamak isteyen Suriyeli sığınmacılara da ekonomik, kültürel, eğitim, sosyal, psikolojik konularda yardımcı olmak sureti ile onların Türkiye toplumuna adapte olmaları için her desteği sağlamıştır (Apak, 2015;

Erdoğan, 2015, s.7). Türkiye krizin başladığı ilk günden itibaren Suriyeli mülteciler için var olan tüm imkânlarını kullanarak üstüne düşen sorumluluğu 2011 yılından bu yana fazlası ile gerçekleştirmektedir (A World at School, 2015). Suriyeli sığınmacıları ilk zamanlarda misafir olarak gören, ev sahibi olarak sığınmacılarla olumlu ilişkiler kurmaya çalışan vatandaşlar, zaman içinde Suriyeli sığınmacıların geri dönmeleri ve sayılarının 2011 yılından buyana katlanarak artması sebebiyle Suriyelilere yönelik olumsuz düşüncelere sahip olmuşlardır.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 19.07.2018 tarihli raporuna göre Türkiye’de yaşayan 3.541.572 Suriyeli sığınmacı ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasında kültürel uyum, iletişim ve empati oluşturma konularında sorunlar yaşanmaya başlandı. Buna bağlı olarak Suriyeli vatandaşlara Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının verilip verilmemesi, Türkiye halkının Suriyeli sığınmacılarla kültürel uyum ve birliktelik sağlayıp sağlamayacağı, onlara bakış açısı, empatik yaklaşımı en önemli problemlerden birisi olmuştur. Yapılan literatür taramasında ülkemizde Suriyeli sığınmacılar konusunun her yönü ile (sosyal, politik, ekonomi, kültürel) çalışılmaya değer olduğunun farkına varılmıştır. Konu ile alakalı mevcut çalışmalar incelendiğinde yapılan çalışmalar şehir bazında kalmıştır. Bölge odaklı ve Türkiye evrenli bir çalışma örneği olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda araştırmanın 1614 kişiye ulaşması nedeni ile bu çalışmanın alandaki boşluğu gidereceği, alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarına, akademisyenlere referans olacağı düşünülmektedir. Çalışmanın ilk bölümünde literatür taraması yapılarak genel bilgilendirmelere yer verilmiştir. Diğer bölümde İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü güncel verilerinden elde edilen Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların sayısının şehirlere dağılımı ve toplam sayıları da verilmiştir. Bulgular kısmında ise Türkiye cumhuriyeti vatandaşlarının Suriyeli sığınmacılara ilişkin davranışsal özellikleri, Suriyelilere karşı tutum/algılarına, empatik eğilim düzeylerine yer verilmiştir. Sonuç kısmında elde edilen bulgular değerlendirilerek yapılan diğer çalışmalar ile karşılaştırılmış sonrasında benzer sonuçlar veya zıt sonuçlar tartışılmıştır.

Kültürlerarası İletişim, Tutum ve Empati

Gün geçtikçe ulaşım teknolojisindeki olumlu gelişmeler ve daha yüksek ekonomik refah seviyeleri nedeniyle hareketlilik hızlanmakta ve uzak mesafeler insanlar için artık başka ülkelere seyahatinde bir sorun teşkil etmemektedir. Bu nedenle dünyanın küresel bir köye dönüştüğü açıkça söylenebilmektedir. Dünyanın farklı coğrafyalarından insanlar daha iyiye ulaşabilmek, ticaret, eğitim, turizm faaliyetlerinde bulunmak veya savaşlardan, ekonomik sıkıntılardan uzaklaşmak için yerlerinden hareket etmektedirler. Yaşamın her anında insanlar çeşitli mekânlarda çeşitli

amaçlarla (toplantılar, eğitim, seyahat, ibadet) farklı kültürden insanlarla karşılaşabilmekte sonrasında paylaşımında bulunabilmektedir.

Yurt dışına eğitim için giden öğrenciler, dünyadaki en hareketli kişilerin çok büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bunun nedeni, seyahat kolaylığı, siyasi değişimler, sosyalleşme arzusu, ekonomik ihtiyaçlar, *kültürel etkileşimde* bulunma isteğidir (Byram ve Feng, 2006, s.1). Farklı uluslararası kültürler arasında kültürel etkileşimin olduğu her vakitte her yerde, "kültürlerarası iletişim" kavramının gerçekte olduğu anlaşılmaktadır. Bu tür etkileşimlerde, bireylerin tutumları, önyargıları, dini değerleri, diğer kültürlerle etkileşime geçmek onların ilgisini çekmek veya kültürel olarak farklı bireylerle iletişim kurmaktan kaçınmalarında önemli bir rol oynar.

Kültürler arası iletişim terimi bugün halk arasında yaygın olarak kullanılsa da tam net bir tanımı oluşmamıştır. Tanım; kültürün iletişim veya uyum kavramı ile nasıl ilişkilendirildiğine göre oluşturulmaktadır (Stepanoviene, 2011). Konu ile alakalı literatürde çok sayıda tanım bulunmaktadır. En dar anlamıyla, aynı kültürü paylaşmayan kişiler arasındaki etkileşim olarak tanımlanabilir. Yine de, bu açıklamanın kendisi çok genel ve doğrudur. Bunun aksine, en geniş anlamıyla Goshlyk ve Goshlyk (2010, s.31), onu çok ayrıntılı olarak tanımlarlar: "*İnsanların ulusal, coğrafi, dilbilimsel, etnik, meslek, sınıf veya toplumsal cinsiyetle ilgili sınırları da içerecek şekilde grup sınırları veya söylem sistemleri arasında birbirleriyle nasıl iletişim kurduklarını, uyum gösterdiklerini ve anladıklarını araştıran disiplinler arası bir araştırma alanı ve bu sınırların dil kullanımını nasıl etkilediğidir*".

Farklı grup sınırları ve söylem sistemleri göz önüne alındığında, insanların çeşitli farklı kültürel geçmişlere sahip kişilerle iletişim kurarken zorluklarla karşılaşmaları büyük olasılıktır. Pek çok araştırmacı, bu tür sorunların bireylerin kültürel olarak eşitsizliğinden, farklılığından ileri geldiğini iddia etmektedir (Braber, 2004). Özellikle gençler için, daha önce diğer insanlarla herhangi bir temas kurma deneyiminden yoksun olduklarından çok daha sorunlu olabilecekleri öne sürülmektedir. Yabancı kültürden bireyler, özellikle daimi yaşadıkları yerlerini (evlerini) ilk kez terk ettikleri zaman karşılaşılan potansiyel zorluklarla baş edebilmek için, bireylerle iyi-kültürlü iletişim kurmak için kültürlerarası yetkinliklerini geliştirmeleri gerekmektedir (Wiwczarowski, 2011).

Kültürlerarası tutum kavramı; psikoloji, dilbilim ya da eğitim bilimleri gibi farklı disiplinlerden referans alınarak daha iyi anlaşılabilir. Araştırmacılar bir tanım belirtmek için, bilgi kaynakları tarafından belirlenen değerlendirmeler üzerine yoğunlaşan çalışmalar ile ilgilenmiştir (Krosnik vd., 2005). Geniş kavramlar incelendikten sonra, ilişkili olduğu tüm nesnelere ve durumlardan arındırarak belirli kavram oluşturulup daha dar bir tanımlama yapılmıştır. Bunu basitçe ifade edersek, tutum; belirli bir varlığı açık ya da kapalı şekilde önleme ya da yaklaşma belirtileriyle destekleme ya da reddetme eğilimidir. Bu tanıma dayanarak, kültürlerarası tutumlar, kültürel olarak farklı olan bireyler arasındaki temasın kaçınılmaz

olduğu bağlamlarda ortaya çıkanlar olarak tanımlanabilir. Osch ve Brugelmans (2011) çalışmalarında kültürlerarası tutumlar kavramını başkalarına karşı tutum anlamına karşılık amacıyla kullanmaktadır. Kültürlerarası yetkinliğin bileşenlerini vurgularken Hamburg (2011), kültürler arası tutumların algılanabilirliklerini, bireylerin çeşitli kültürlerden başkalarıyla ilişki kurmaya açık veya örtülü davranışsal ve duygusal eylemlerini açıklık, merak ve hazırlık kavramları olarak algılamasıdır. Son olarak, üst tarafta geniş şekilde anlatılan kültürlerarası tutum tanımlarını şu şekilde birleştirmiştir: Kültürlerarası tutumlar: merak ve açıklık, diğer kültür hakkında önyargıları askıya almaya hazır olma ve kişinin kendi inancı olarak tanımlanabilir. Bu; kişinin kendi değerlerini, inançlarını ve davranışlarını, önyargılarını görmezden gelmesi, tek olası ve doğal olarak doğru olduklarını kabul etmemesi ve farklı bir kültüre sahip bir yabancıya bakış açılarının nasıl görüldüğünü görebilme isteği anlamına gelmektedir. Değerler, inançlar ve davranışlar bütünü olarak adlandırılabilir (Byram vd., 2001, s.5).

Kültürler arası tutumlar, ev sahibi kültüre ve çeşitli kültürlerden gelen kişilere çeşitli yollarla uyum sağlama, diğer kültürleri keşfetme, öğrenme ve deneyimleme konusundaki istekleri, açıklıkları, isteklilikleri ve hazır bulunuşlukları ve duydukları ilgi anlamına gelmektedir. Tutum psikolojik bir yapı olduğu için görünmezdir; bu nedenle, bireylerin günlük uygulamalarını (örn. gezme, tiyatroya gitme), tercihlerini (örn; yemek, olay, arkadaş), duygusal etkinliklerin çerçevedeki kültürlerarası tutumlarını değerlendirmek için (örn; beğenme, beğenmeme, kaçınma, yaklaşım gibi) duygusal etkinliklerine bakılmalıdır.

Milletlerin sahip olduğu kültürlere karşı ayrımcılığı yok ederek Dünya'nın huzuruna katkı sağlamak, kültürleri birbirine yaklaştırmak, onların adapte olmalarını sağlamak, bireylerin diğer toplumların kültürlerini tanınması, etkileşime geçmesi, onlara saygı beslemesi, empatik yaklaşması kuracağı empatik iletişim ile mümkündür (Kartarı, 2006). Çünkü empati aynı kültüre sahip olan insanların farklı kültürdekiler ile kurdukları iletişim yöntemi sayesinde birbirlerine düşüncelerini, duygularını, birikimlerini aktarmaları ve anlamalarıdır (Demirkan, 2007). Örneğin; dil engeli olan diğer vatandaşlar için onların dilinde tabelaların gerekli yerlere konulması, engelli bireyler için hayatlarını kolaylaştırıcı düzenlemelerin yapılması, farklı dinlere mensup kişilerin ibadet edebilmeleri için ortam ve koşulların hazırlanması, bir arada yaşarken kişilerin birbirlerine empati duyabilecekleri davranışların geliştirilmesi, yetkililerin empatik yaklaşım düzeyinin göstergesidir. Kültürel empati; günümüzde teknolojinin de gelişmesi ile birlikte, dünyada yaşanan olumsuz durumların varlığı sebebi ile yaşanacak toplumsal yer değişimlerde kişilerin diğer kültürlere yaklaşımları üzerinde etkilidir.

Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Durumları

15 Mart 2011 Suriye'nin Dera kentinde yaşanan iç karışıklıkla birlikte genelini sivillerin oluşturduğu çok sayıda insan yaşamını yitirmiştir. Yaklaşık 5 milyon insan, çareyi komşu ve diğer Dünya ülkelerine kaçırmakta/sığınmakta bulmuştur. İlk kabile 29 Mart 2011'de Hatay ili Yayladağı ilçesinden 260 kişilik bir grup olarak Türkiye'ye giriş yapmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın talimatıyla Suriye savaşı mağdurları için krizin ilk gününden bu yana dil, din, ırk, cinsiyet ayrımı olmaksızın "Açık Kapı Politikası" uygulanarak Suriyeli sığınmacılar kabul edilmiştir. Bugün, dünyanın en çok sayıda sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkesi Türkiye, sivil toplum kuruluşlarının da (AFAD) koordinasyonu ile savaştan kaçan Suriyeli sığınmacılara yeni bir hayat sunmuştur (AFAD, 2017, s.1). 2018 yılı temmuz ayı istatistikî verilerine bakıldığında sayıları 3.541.572 olan Suriyeli neredeyse Türkiye'nin bütün şehirlerine dağılmışlardır. 2018 güncel istatistikî verileri ile Geçici Barınma Merkezi içinde ve dışında kalan Suriyelilerin sayılarına bakıldığında;

Tablo 1: Geçici Barınma Merkezi İçinde ve Dışında Kalan Suriyeli Nüfusu

Geçici Barınma Merkezlerinde Kalanlar	210.177
Geçici Barınma Merkezi Dışında Kalanlar	3.331.395
Toplam	3.541.572

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018

Tablo 1'den de anlaşacağı gibi, kamp dışındaki Suriyeli sığınmacı sayısı 19.07.2018 tarih itibarı ile 3.331.395'e ulaşmıştır. Bu sayı kamp içinde yaşayanların sığınmacıların %10 una denk gelmektedir. Geçici barınma alanı içinde ve dışında yaşayan Suriyeli sığınmacılara Türkiye Cumhuriyeti devleti sağlık, eğitim hizmetleri sunarken; kamp içindekilere sürekli kamp dışındakilere bazen gıda yardımında bulunmaktadır. Fakat her iki gruba da kendilerini geliştirebilecekleri sosyal, kültürel destekler sunmaktadır. Ayrıca Suriyelilerin bulunduğu şehirlerde Türkçe öğrenebilmeleri için Türkçe kurslar verilmektedir.

Tablo 2: 19.07.2018 Tarihli Suriyeli Nüfusunun İlk 10 İle Göre Dağılımı

	Şehirler	Suriyeli Sayısı
1.	Adana	219.849
2.	Bursa	151.477
3.	Gaziantep	390.204

4.	Hatay	442.909
5.	İstanbul	563.791
6.	İzmir	138.150
7.	Kilis	130.677
8.	Mardin	91.832
9.	Mersin	209.089
10.	Şanlıurfa	471.955

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018

19.07.2018 tarih itibarı ile sayıları 3.331.395'i bulan Suriyeli sığınmacıların Türkiye'nin her şehrine dağıldıkları söylenebilir. Türkiye nüfusu ile Suriyeli sığınmacıların sayıları karşılaştırıldığında ülke nüfusunun yaklaşık %3,72 oranına denk gelmektedir. Fakat bunların içerisindeki 11 ilde (Adıyaman, Adana, Hatay, Kayseri, Kahramanmaraş, Mardin, Osmaniye, Mersin, Şanlıurfa, Kilis, Gaziantep) sığınmacı sayısı ülke nüfus ortalamasının oldukça üstündedir. Özellikle il nüfusları ile eşleştirildiğinde Kilis ilinde %95,86 Suriyeli olduğu, Hatay ilinde %28,12 Suriyeli sığınmacının olduğu, Şanlıurfa ilinde %23,77 sığınmacının olduğu, Mersin ilinde %11,66 sığınmacı olduğu, Mardin ilinde %11,34 sığınmacının olduğu ve Gaziantep %19,46'lık oranla sığınmacı sayıları ile diğer şehirlerden öne çıkmaktadır. Suriyeli sığınmacıların sayı olarak diğer şehirlere göre bu şehirlerde fazla olması öncelikle şehirlerin Suriye sınırında olması veya sınıra yakın olmasıdır. Ayrıca Suriyeli sığınmacıların bu şehirdekilerle etnik olarak (Arap, Kürt, Türkmen) yakın olmaları ve akrabalarının olması, şehirlerin iş imkânlarının yüksek olması, yaşam koşullarının ekonomik olması, iklim koşullarının Suriye iklimi ile paralel olması sığınmacıların şehri tercihinde en önemli unsurdur. Sığınmacıları özellikle bağlı nedenlerden dolayı Türkiye'yi tercih etmeleri Türkiye'yi dünyada en fazla Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke konumuna getirmiştir (UNHCR, 2018). Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırdaki 10 ilde 21 barınma merkezi oluşturmuştur. Barınma merkezlerinde yaşayanların sayısı 2018 itibarı ile 210.177'dir. Genellikle çadır kentler Suriye sınırlarındaki şehirlerde kurulmuştur. Bu nedenle hem barınma merkezlerinde yaşayanlar hem de barınma merkezleri dışında yaşayanların sayısına göre Şanlıurfa, Kilis, Hatay, Gaziantep en kalabalık Suriyeli sığınmacı nüfusuna sahiptir (Göç İdaresi, 2018; UHMD, 2018; UNHCR, 2018; AFAD, 2018)

Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de yaşayan vatandaşların Suriyelilere yönelik tutum/algılarının yanı sıra empatik yaklaşım düzeylerinin ölçülmesidir. Çalışma, vatandaşlarımızın Suriyelilere karşı tutum/algılarının anlaşılması ve Suriyelilerin topluma adaptasyonu açısından büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1-Araştırma bulguları anketin uygulandığı Nisan-Mayıs 2018 tarihlerindeki Türkiye vatandaşlarının tutum ve algıları ile sınırlıdır.

2-Anket Türkiye vatandaşlarının Suriyeli sığınmacılara yönelik tutum/algılarının yanı sıra empatik yaklaşım düzeylerinin ölçümüne yönelik olduğundan; isimlerinin alınmamasına rağmen birçok vatandaş konunun siyasi olacağı ve kendilerinin deşifre olacağı korkusu ile ankete cevap vermeye imtina etmiştir.

3-Araştırma verilerinin yalnızca anket yapılarak elde edilmesi; gözlem, mülakat vb. yöntemlerinin kullanılmaması araştırmanın bir diğer sınırlılığdır.

4-Zaman ve maliyet kısıtlarından dolayı araştırma 18 ve üstü yaşları arasındaki 1614 kişi ile sınırlıdır. Daha sonra örneklem sayısı artırılarak yeni çalışmalar yapılabilir.

Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Tekniği

Araştırmada nicel yaklaşımlardan anket veri toplama tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Hazırlanan anket formu, kendi içerisinde üç bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde; katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin 7 soru, ikinci bölümde katılımcıların Suriyelilere ilişkin davranışsal özelliklerini belirlemeye ilişkin 2 soru ve üçüncü bölümde katılımcıların Suriyelilere karşı tutum/algılarını belirlemeye yönelik 51 soru olmak üzere toplam 60 sorudan oluşmaktadır. Katılımcıların Suriyelilere karşı tutum/algılarını belirlemeye yönelik ölçeğe uygulanan faktör analizi sonucunda binişik 4 ifade ölçekten çıkarılmıştır. Ölçekte yer alan ifadeler “1: Kesinlikle Katılmıyorum”, “5: Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde 5’li Likert tipi ölçekle ölçümlenmiştir. Çalışmada faydalanılan ölçek yazar tarafından geliştirildiğinden 100 kişi ile ön teste tabi tutulmuştur. Ön test kapsamında yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik değeri 0,830 olarak bulunmuştur. Alfa katsayına bağlı olarak ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir (Kalaycı, 2006, s.405). Araştırma sonucunda elde edilen Cronbach Alpha güvenilirlik değeri ise 0,819 olarak belirlenmiştir. Yine alfa katsayına bağlı olarak ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir (Kalaycı, 2006).

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de yaşayan tüm vatandaşlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda evrendeki gözlem sayısı 80 milyon 810 bin 525 kişidir. Araştırmada zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik sebeplerinden dolayı evrenin tamamına ulaşmak yerine amaçlı örnekleme yoluna gidilmiştir. Araştırmada örneklem büyüklüğü belli evrenler için kabul edilebilir örneklem büyüklükleri tablosundan (Balcı, 2011, s.106) yararlanılarak %3 hata payı ile 1067 olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında 1614 katılımcıya olasılığa dayalı olmayan kolayda örnekleme yöntemi ile katılımcılara uygulanan anket ile veriler toplanmıştır. Araştırmada veriler Nisan-Mayıs 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmanın bütün ülkeyi temsil edebilmesi için araştırma Türkiye’nin 7 bölgesinde yapılmıştır. Vatandaşlara araştırmaya katılmaları konusunda herhangi bir baskı uygulanmamış olup katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Ayrıca araştırma Harran Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 11.04.2018 tarihindeki 2018/25 numaralı kurul izni ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada Kullanılan Veri Analiz Tekniği

Çalışmada katılımcıların demografik özelliklerinin ve Suriyelilere karşı davranışsal özelliklerinin tespitinde yüzde ve frekans analizlerinden faydalanılmıştır. Sonrasında, katılımcıların Suriyelilere yönelik tutum algılarını belirlemeye yönelik ölçeğe Varimax Rotasyon yöntemi kullanılarak temel bileşenler faktör analizi yöntemi uygulanmıştır. Son olarak, faktör analizi sonucunda elde edilen dokuz boyutun demografik değişkenler ve Suriyelilere karşı davranışsal özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Bağımsız Örneklem T-Testi (Independent Sample T-Testi) ve Tek Yönlü Varyans analizi (One Way Anova) uygulanmıştır. Ayrıca her bir değişkende kategori grupları arasındaki farklılığı ölçmek için Tukey HSD, Scheffe ve LCD testlerinden faydalanılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Tablo 1’de katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı istatistik sonuçlar yer almaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerinin tespitinde yüzde ve frekans analizlerinden faydalanılmıştır. Tabloya göre katılımcıların %50,1’i erkek %49,9’u kadındır. Katılımcılar, yaş kategorilerine göre daha çok 18-24 yaş grubundakilerden (%55,6) oluşmaktadır. Buna bağlı olarak medeni duruma göre; %61,6’sı bekâr’dır. Eğitim durumlarına göre ise katılımcıların büyük çoğunluğu (%51,1) üniversite mezunudur. Diğer demografik özelliklere bağlı olarak katılımcıların çoğunun (%70,9) aylık gelirlerinin düşük düzeyde (1600 TL ve altı) kaldığı görülmektedir. Yine

aynı nedene bağlı olarak katılımcıların çoğunluğu (%50,6) öğrencidir. Ayrıca, yaşanan bölgeye göre katılımcılar en fazla %43,1 Güneydoğu Anadolu bölgesinden katılım göstermişlerdir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Demografik Özellikler		Sayı	%
Cinsiyet	Erkek	808	50,1
	Kadın	806	49,9
	Toplam	1614	100,0
Yaş	18-24	897	55,6
	25-34	401	24,8
	35-44	187	11,6
	45 yaş ve üzeri	129	8,0
	Toplam	1614	100,0
Medeni Durum	Bekâr	995	61,7
	Evli (Çocuk sahibi)	462	28,6
	Evli (Çocuk sahibi değil)	157	9,7
	Toplam	1614	100,0
Eğitim Durumu	Okuma-yazma yok	128	7,9
	İlköğretim	293	18,2
	Lise	352	21,8
	Üniversite	825	51,1
	Lisansüstü	16	1,0
	Toplam	1614	100,0
Gelir Düzeyi (Harçlık, maaş vs.)	1600 TL ve altı	1144	70,9
	1601-2600 TL arası	300	18,6
	2601-3600 TL arası	105	6,5
	3601-4600 TL arası	37	2,3
	4601 TL ve üzeri	28	1,7
	Toplam	1614	100,0
Meslek	Ev hanımı	202	12,4
	Öğrenci	816	50,6

	İşçi	285	17,7
	Esnaf/İşletmeci	119	7,4
	Memur	103	6,4
	Emekli	20	1,2
	Çiftçi	27	1,7
	İşsiz	42	2,6
	Toplam	1614	100,0
	Yaşanılan Bölge	Marmara	79
Ege		110	6,8
İç Anadolu		185	11,4
Karadeniz		116	7,2
Doğu Anadolu		222	13,8
Güneydoğu Anadolu		695	43,1
Akdeniz		207	12,8
Toplam		1614	100,0

Tablo 2’de katılımcıların Suriyelilere karşı davranışsal özelliklerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Katılımcıların daha çok mahallelerinde yaşayan Suriyeliler olması (%28,7), mahallerde işyeri sahibi olan Suriyeliler olması (%16) ve oturdukları apartmanlarda Suriyeliler olması dolayısıyla günlük olarak iletişime geçtikleri görülmektedir. Öte yandan, katılımcıların büyük çoğunluğu (%73,9) Suriyelilerle herhangi bir kavga etmemiş veya tartışma yaşamamıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Suriyelilere Karşı Davranışsal Özelliklere İlişkin Bulgular

Suriyelilere Karşı Davranışsal Özellikler		Sayı	%
Günlük İletişim	Apartmanımda oturan Suriyeliler var	369	14,4
	Mahalleimde yaşayan Suriyeliler var	733	28,7
	Mahalleimde işyeri sahibi olan Suriyeliler var	410	16,0
	Arkadaşlık kurduğum Suriyeliler var	175	6,8
	İşyerimde çalışan Suriyeliler var	112	4,4

Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi

	Beraber ticaret yaptığım Suriyeliler var	66	2,6
	Suriyeli akrabalarım var	66	2,6
	Yakınlarımla Suriyeli arkadaşları var	191	7,5
	Hiçbiri	435	17,0
	Toplam	2557	100,0
Kavga/Tartışma Durumu	Evet, Ben	151	9,4
	Evet, Yakınım	270	16,7
	Hayır	1193	73,9
	Toplam	1614	100,0

Tablo 3’de katılımcıların Suriyelilere karşı tutum/algısını belirlemeye yönelik geliştirilen ölçeğe uygulanan faktör analizine ilişkin sonuçlar yer almaktadır. Bu bağlamda katılımcıların Suriyelilere karşı tutum ve algılarını belirlemeye yönelik ölçeğe Varimax Rotasyon yöntemi kullanılarak temel bileşenler faktör analizi yöntemi uygulanmıştır. Temel bileşenler faktör analizinde Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değeri 0,955 olarak veri setinin faktör analizi için iyidir. Çalışma içerisinde Barlett-Sphericity testi anlamlı bulunmuştur (Ki-kare; 36561,048; $p < 0,001$). Bu değerler elde edilen verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2006). Tablo 5’te yapılan faktör analizine ilişkin sonuçlar görülmektedir. Faktör analizi sonuçlarına göre ölçek özdeğeri 1’den büyük olan 9 faktör altında toplanmıştır. Bu 9 faktör ölçek varyansının %60,137’sini açıklamaktadır. Tespit edilen faktörleri oluşturan maddelere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak yer almaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Suriyelilere Karşı Tutum/Algısını Belirlemeye Yönelik Ölçeğe İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

	Yükü	Eşkökenlilik	Özdeğeri	Açıklanan Varyans	Ortalama	Güvenirlilik Katsayısı
I. Ekonomik ve Kültürler Arası Algı (8 Madde)			15,040	32,001	3,162	,887
Suriyeliler ile kimse sohbet, arkadaşlık, komşuluk yapmak istemez.*	,688	,591				
Suriyeliler konusunda katı fikirlerim vardır*	,677	,579				

Suriyeliler kültürel değerlerimizin devamlılığı için bir tehdittir. *	,664	,609				
Suriyeliler saldırgan olmaya eğilimlidir. *	,663	,578				
Suriyeliler sadece kamplarda yaşmalıdır.*	,638	,576				
Suriyeliler kendi ülkelerine geri gönderilmelidir.*	,637	,556				
Suriyeliler hakkında sıkça söylenen olumsuz şeyler pek yanlış sayılmaz.*	,586	,553				
Suriyeliler ülkemizin ekonomisi için bir tehdit oluşturmaktadır. *	,577	,569				
II. Yardımlaşma ve Dayanışma (7 Madde)			2,783	5,921	3,080	,736
Yakınlarımla Suriyeli biri ile arkadaşlık olmasından rahatsız olurum *	,733	,696				
Ülkemizde Suriyelilere hak ve ayrıcalık sağlanmasından rahatsız oluyorum*	,732	,721				
Türkiye Suriyelileri hiç kabul etmemeliydi.*	,723	,697				
Yakınlarımla Suriyeli birine yardım etmesinden rahatsız olurum *	,707	,652				
Suriyelilerin varlığı Türkçe dilinin geleceğini tehdit etmektedir. *	,651	,655				
Yardıma muhtaç bir Suriyelinin durumu beni etkiler	-,641	,608				
Suriyelilerin toplum içerisindeki davranışları Türklere kıyasla daha rahatsız edicidir *	,578	,593				
III. Yaklaşım ve Temas (8 Madde)			2,200	4,681	3,101	,678
Suriyeli biri ile toplum içinde birlikte görülme beni rahatsız etmez.	-,654	,543				
Suriyeli biri ile tartışırken normalden daha sert davranırım*	,610	,651				

Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi

Suriyeli biri ile konuşurken göz teması kurmam*	,602	,589				
Suriyeli biri haksızlığa uğradığında duygusal olarak etkilenirim	-,595	,550				
Suriyeli biri ile Türk biri ile evlenmemelidir.*	,576	,519				
Suriyeli birine bir davranışta bulunurken onun bu konuda ne hissedeceğini tahmin edebilirim	-,540	,530				
Suriyeli biri benimle konuşmaya çalıştığında onu dinlemek bana zor gelir*	,492	,448				
Suriyeli birinin acı çektiğini görmek beni mutsuz eder	-,459	,584				
IV. Empati Kurma (5 Madde)			1,848	3,931	2,937	,654
Haberlerde Suriyeli birine zarar verildiğini gördüğümde mutsuz olurum	-,756	,622				
Kendimi Suriyelilerin yerine koymak, onları anlamaya çalışmak benim için kolaydır	-,667	,610				
Etrafımdakilerin Suriyeliler hakkındaki duygu ve düşüncelerinden etkilenirim	-,626	,455				
Herkesin kolay anladığı bir şeyi Suriyeli biri anlamadığında, açıklamak bana zor gelir*	,620	,563				
Kapalı bir yerde Suriyeli biri ile yalnız başıma kalmak beni endişelendirir*	,497	,534				
V. Vatandaşlık ve Birlikte Yaşam (5 Madde)			1,621	3,450	2,824	,639
Suriyeli sığınmacılara evimi/işyerimi kiralayabilirim	,777	,676				
Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmelidir	,741	,636				
Suriyeli sığınmacılar ile birlikte yaşayabilir, ortak bir kültür inşa edebiliriz.	,734	,613				

Suriyeliler başka ülkelere karşı Türklere destek verir	,525	,530				
Suriyeli sığınmacıların buldukları yerlerde şiddet vb. suçlar vardır.*	-,501	,510				
VI. İçselleştirme/Ötekileştirme (5 Madde)			1,450	3,084	3,070	,612
Suriyelileri Türklere göre ikinci sınıf insanlardır*	,713	,701				
Suriyelilere yardımcı olmaktan hoşlanırım	-,676	,671				
Suriyelilerin bu ülkede okumasından rahatsız olurum*	,580	,641				
Suriyelilerden ötürü Türklerin iş bulma imkânları azalmaktadır.*	,540	,549				
Suriyelilerin neden dilendiklerini anlamıyorum *	,500	,593				
VII. Çalışma Hakkı ve Suça Meyil (4 Madde)			1,206	2,565	3,224	,787
Suriyeli birinin bu ülkede dükkân açmasından/iş kurmasından rahatsız olurum*	,707	,678				
Suriyeli birinin bu ülkede çalışmasından rahatsız olurum*	,642	,636				
Suriyeli birinin suç işlemesi beni Türk birinin suç işlemesinden daha fazla rahatsız eder*	,633	,589				
Suriyeli birinin, bana doğru gelip konuşmaya çalışması beni endişelendirir*	,574	,589				
VIII. Kaynaşma (3 Madde)			1,099	2,338	3,874	,679
Bazen Suriyeliler ile ilgili fazla alay ederim*	,828	,684				
Ağlayan bir Suriyeli görmek beni (gerçekten) üzmez*	,767	,635				

Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi

Eğer arkadaş çevreme Suriyeli biri girdiğinde benimle kaynaşmak için uğraşmalıdır *	574	,530				
IX. Önyargı (2 Madde)			1,018	2,166	3,549	,693
Sırf Suriyeli oldukları için onlara farklı (kötü, kaba) davranırım*	,756	,656				
Suriyeli bir dilenciye asla para verilmemelidir*	,600	,583				
Faktör çıkarma metodu: Temel bileşenler analizi; Döndürme metodu: Varimax Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği: %95,5; Bartlett's Küresellik Testi için Ki-Kare: 36561,048 sd.1081 p<0.001; Açıklanan toplam varyans: %60,137; Ölçeğin tamamı için güvenilirlik katsayısı: ,819 Yanıt Kategorileri: 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4:Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum *İşaretili ifadelerde ters kodlama yapılmıştır.						

Tablo 4'te yapılan faktör analizi sonucunda tespit edilen faktörler ve ortalama değerlere ilişkin bulgular yer almaktadır. Genel olarak bakıldığında katılımcıların Suriyelilere karşı olumsuz tutum/algıya sahip olmadıkları görülmektedir. Ayrıca, ortalama değerlere göre Suriyelilerle kaynaşma, Suriyelilere karşı önyargılı olmama ve Suriyelilere çalışma hakkı verilmesi/suçla meylli olmamaları konularının daha olumlu tutum/algıya sahip oldukları görülmektedir. Öte yandan, Suriyelilere vatandaşlık hakkı verilmesi/birlikte yaşama ve empati kurma konularında ise daha olumsuz tutum/algıya sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Faktör Analizi Sonucunda Tespit Edilen Faktörler ve Ortalama Değerleri

Faktörler	N	Ortalama
Ekonomik ve kültürel tehdit	1614	3,1616
Yardımlaşma ve dayanışma	1614	3,0797
Yaklaşım ve temas	1614	3,1008
Empati kurma	1614	2,9371
Vatandaşlık ve birlikte	1614	2,8240

yaşam		
İçselleştirme/ötekileştirme	1614	3,0700
Çalışma/Suçta meyil	1614	3,2244
Kaynaşma	1614	3,8740
Önyargı	1614	3,5486

Yanıt Kategorileri: 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum

Faktör analizi sonucunda elde edilen 9 faktörün demografik değişkenler ve Suriyelilere karşı davranışsal özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Bağımsız Örneklem T-Testi (Independent Sample T-Testi) ve Tek Yönlü Varyans analizi (One Way Anova) uygulanmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine ve Suriyelilere karşı davranışsal özelliklerine göre anlamlı farklılık tespit edilen tutum/algılara ilişkin sonuçlar aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 5’de katılımcıların Suriyelilere karşı tutum/algısının medeni durum yönünden karşılaştırmasına yönelik sonuçlar yer almaktadır. Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda katılımcıların medeni durumuna göre tutum/algı faktörlerinden empati kurma faktörü arasında anlamlı bir fark ($p < 0.05$) tespit edilmiştir. Tukey HSD ve Scheffe testlerine göre Bekârlar ile Evli (çocuk sahibi) grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ortalama verilerine göre; evli olanların bekârlara göre Suriyelilere karşı empati kurma konusunda daha olumlu yaklaşım içerisinde oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların Suriyelilere Karşı Tutum/Algısının Medeni Durum Yönünden Karşılaştırılması

	Yaş Durumu	N	Ort.	Std. Sapma	F değeri	p- değeri
Empati Kurma	Bekâr	995	2,9118	,45715	3,916	,020
	Evli (Çocuk sahibi)	462	2,9758	,46827		
	Evli (Çocuk sahibi değil)	157	2,9834	,46683		
	Toplam	1614	2,9371	,46213		

Yanıt kategorileri: 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 6’da katılımcıların Suriyelilere karşı tutum/algısının meslek yönünden karşılaştırmasına yönelik sonuçlar yer almaktadır. Yapılan Tek Yönlü

Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda katılımcıların mesleklerine göre tutum/algı faktörlerinden vatandaşlık verme ve birlikte yaşam faktörü arasında anlamlı bir fark ($p<0.05$) tespit edilmiştir. LCD testine göre işsiz ile ev hanımı ve öğrenci meslek grupları arasında ve memur ile öğrenci meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ortalama verilerine göre; Suriyelilere vatandaşlık verilmesi ve Suriyelilerle birlikte yaşama konularında çiftçi ve işsiz gruplar daha olumlu tutum/algıya sahipken; ev hanımı ve öğrenci meslek grupları daha olumsuz tutum/algıya sahiptir.

Tablo 6. Katılımcıların Suriyelilere Karşı Tutum/Algısının Meslek Yönünden Karşılaştırılması

	Meslek	N	Ort.	Std. Sapma	F değeri	p-değeri
Vatandaşlık Verme ve Birlikte Yaşam	Ev hanımı	202	2,7861	,62215	2,060	0,045
	Öğrenci	816	2,7850	,63395		
	İşçi	285	2,8604	,65500		
	Esnaf/İşletmeci	119	2,8487	,61228		
	Memur	103	2,9282	,65371		
	Emekli	20	2,9700	,60620		
	Çiftçi	27	3,0074	,47872		
	İşsiz	42	3,0048	,66478		
	Toplam	1614	2,8240	,63571		

Yanıt kategorileri: 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 7'de katılımcıların Suriyelilere karşı tutum/algısının yaşandığı bölge yönünden karşılaştırmasına yönelik sonuçlar yer almaktadır. Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda katılımcıların yaşadıkları bölgelere göre tutum/algı faktörlerinden vatandaşlık verme ve birlikte yaşam faktörü arasında anlamlı bir fark ($p<0.05$) tespit edilmiştir. LCD testine göre İç Anadolu ile Marmara, Ege ve Karadeniz bölgesi grupları arasında ve Akdeniz ile Marmara, Ege, Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgesi grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ortalama verilerine göre; Suriyelilere vatandaşlık verilmesi ve Suriyelilerle birlikte yaşama konularında Marmara ve Ege bölgesinde yaşayanlar daha olumlu tutum/algıya sahipken; Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayanlar daha olumsuz tutum/algıya sahiptir.

Tablo 7. Katılımcıların Suriyelilere Karşı Tutum/Algısının Yaşanılan Bölge Yönünden Karşılaştırılması

	Yaşanılan Bölge	N	Ort.	Std. Sapma	F değeri	p-değeri
Birlikte Yaşama	Marmara	79	2,9620	,66261	2,722	,012
	Ege	110	2,9236	,61539		
	İç Anadolu	185	2,7514	,63930		
	Karadeniz	116	2,9000	,67476		
	Doğu Anadolu	222	2,8631	,64013		
	Güneydoğu Anadolu	695	2,8155	,63581		
	Akdeniz	207	2,7275	,58754		
	Toplam	1614	2,8240	,63571		

Yanıt kategorileri: 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 8’de katılımcıların Suriyelilere karşı tutum/algısının yaşanılan bölge yönünden karşılaştırmasına yönelik sonuçlar yer almaktadır. Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda katılımcıların yaşadıkları bölgelere göre tutum/algı faktörlerinden çalışma hakkı verilmesi ve suç meyil faktörü arasında anlamlı bir fark ($p < 0.05$) tespit edilmiştir. LCD testine göre İç Anadolu ile Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz Bölgesi grupları arasında ve Akdeniz ile Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ortalama verilerine göre; Suriyelilere çalışma hakkı verilmesi ve Suriyelilerin suç meyli konularında İç Anadolu ve Akdeniz Bölgesi’nde yaşayanlar daha olumlu tutum/algıya sahipken; Karadeniz ve Marmara Bölgesi’nde yaşayanlar daha olumsuz tutum/algıya sahiptir.

Tablo 8. Katılımcıların Suriyelilere Karşı Tutum/Algısının Yaşanılan Bölge Yönünden Karşılaştırılması

	Yaşanılan Bölge	N	Ort.	Std. Sapma	F değeri	p-değeri
Çalışma Hakkı	Marmara	79	3,1551	,93824	2,360	,028
	Ege	110	3,2045	1,01716		
	İç Anadolu	185	3,3932	,86195		

Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi

Verilmesi ve Suça Meyil	Karadeniz	116	3,1013	,93656		
	Doğu Anadolu	222	3,2342	,88877		
	Güneydoğu Anadolu	695	3,1719	,94829		
	Akdeniz	207	3,3454	,96524		
	Toplam	1614	3,2244	,93893		

Yanıt kategorileri: 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 9’da katılımcıların Suriyelilere karşı tutum/algısının daha önce kavga etme yönünden karşılaştırmasına yönelik sonuçlar yer almaktadır. Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda katılımcıların daha önce kavga etme durumlarına göre tutum/algı faktörlerinden kaynaşma faktörü arasında anlamlı bir fark ($p<0.05$) tespit edilmiştir. LCD testine göre tüm gruplar arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ortalama verilerine göre; Suriyelilere kaynaşma konusunda daha önce kendisi veya yakını Suriyelilerle kavga etmeyenler daha olumlu tutum/algıya sahiptir.

Tablo 9. Katılımcıların Suriyelilere Karşı Tutum/Algısının Yaşanılan Daha Önce Kavga Etme Yönünden Karşılaştırılması

	Kavga Etme	N	Ort.	Std. Sapma	F değeri	p-değeri
Kaynaşma	Evet, Ben	151	3,7506	,93112	5,093	,006
	Evet, Yakınım	270	3,7667	,86625		
	Hayır	1193	3,9139	,83190		
	Total	1614	3,8740	,84955		

Yanıt kategorileri: 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum

Sonuç ve Tartışma

Genel olarak katılımcıların Suriyelilere karşı olumsuz tutum/algıya sahip olmadıkları belirlenmiştir. Ayrıca, katılımcıların Suriyelilerle kaynaşma, Suriyelilere karşı önyargılı olmama ve Suriyelilere çalışma hakkı verilmesi/suçta meyilli olmamaları konularında daha olumlu tutum/algıya sahip oldukları tespit edilmiştir. Öte yandan, Suriyelilere vatandaşlık hakkı verilmesi/birlikte yaşama ve empati kurma konularında ise daha olumsuz tutum/algıya sahip oldukları saptanmıştır.

Katılımcıların demografik özelliklerine ve Suriyelilere karşı davranışsal özelliklere göre; evli olanların bekârlara göre Suriyelilere karşı daha çok empati kurma yaklaşımı içerisinde oldukları anlaşılmıştır. Ayrıca, Suriyelilere vatandaşlık verilmesi ve Suriyelilerle birlikte yaşama

konularında çiftçi ve işsizlerin daha olumlu tutum/algıya sahipken; ev hanımı ve öğrencilerin daha olumsuz tutum/algıya sahip oldukları belirlenmiştir. Diğer yandan, Suriyelilere vatandaşlık verilmesi ve Suriyelilerle birlikte yaşama konularında Marmara ve Ege Bölgesi'nde yaşayanların daha olumlu tutum/algıya sahipken; Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayanlar daha olumsuz tutum/algıya sahip oldukları tespit edilmiştir. Bunun sebebi Akdeniz Bölgesi'nde çalışma imkânlarının olması, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ise birçok ilin Suriye sınırında bulunması, Suriyelilerin bu bölgedeki illerde akrabalarının varlığı önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir. Öte yandan, Suriyelilere çalışma hakkı verilmesi ve Suriyelilerin suça meyli konularında İç Anadolu ve Akdeniz Bölgesi'nde yaşayanlar daha olumlu tutum/algıya sahipken; Karadeniz ve Marmara Bölgesi'nde yaşayanlar daha olumsuz tutum/algıya sahip oldukları saptanmıştır. Son olarak, Suriyelilerle kaynaşma konusunda daha önce kendisi veya yakını Suriyelilerle kavga etmeyenlerin daha olumlu tutum/algıya sahip oldukları anlaşılmıştır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 19.07.2018 tarih itibarı ile sayıları 3.331.395'i bulan Suriyeli sığınmacılar için Üniversiteler, Belediyeler, Kızılay, AFAD vb. resmi kurum ve kuruluşlar ve alanda çalışma yapan sivil toplum kuruluşları hizmet sunmaktadır. Tüm bu uğraşlar Suriyeli sığınmacıların geçici misafirliklerinin Suriye'deki istikrarsız, çözüme kavuşmayan kargaşa ortamının uzamasından ötürü Türkiye toplumunda da birtakım problemleri beraberinde getirmektedir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının birçok konuda Suriyeli sığınmacılar ile sorunlar yaşadığı gözlemlenmektedir. Bu sorunlar kimi zaman medya veya art niyetli gruplar tarafından körüklenerek kullanılmaktadır. Suriyeli sığınmacıların Türkiye toplumuna adaptasyonu sürecinde Türklerin Suriyelilere bakış açısının 2011 yılındaki bakış açısından uzaklaştığı görülmektedir. Temel sorunların başında Suriyeli sığınmacıların statülerinin netlik kazanmaması ile birlikte onlara vatandaşlık verilip verilmeyeceği sorunsalı büyük önem taşımaktadır. Ayrıca Türk toplumunun kendi kültürü dışındaki farklı özelliklere sahip kültürlerle/kişilerle empati kurabilme yeteneğinin gelişim düzeyinin oluşup oluşmadığı, iletişim kurma arzusunun, paylaşımında bulunma isteğinin var olup olmadığı önemli sorunlardandır.

Türkiye Cumhuriyeti'ne 2011 yılında bir anda akın akın gelen Suriyeli sığınmacılar toplumda kısa süreliğine şok etkisi yaratmış fakat bu süreç göçmen tecrübesi bulunan devletin doğru stratejiler izlemesi sayesinde önemli ölçüde kontrol altına alınmıştır. Fakat uzayan misafirlik süresi ve artan sayıları nedeni ile sosyal, kültürel, ekonomik vb. her alanda Türkiye'yi etkileyen Suriyeli sığınmacılar konusu aştırmacılar tarafından araştırılması gerekli bir alan olmuştur. Türkiye'de yapılan çalışmalar ve sonuçları incelendiğinde; Suriyeli sığınmacıların bakış açısına göre kendilerini eşit

şartlarda, huzurlu ve güven içerisinde hissetmeleri için kendilerine vatandaşlık verilmesinin gerekli olduğudur. Fakat tam da bu noktada Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarında Suriyeli sığınmacıların burada kalacakları, ekonomik olarak külfet olacakları korkusu ile Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesi hususunda büyük çoğunluğun olumsuz görüşü hakimdir (Tunç, 2015: s.58; Özdemir, 2017, s.132; Gülyaşar, 2017, s.678, Saçan vd., 2017, s.28; BAREM, 2016; Sandal vd., 2016, s.480) Tümtaş, 2018, s.26; Paksoy ve Şentöregil, 2018, s.237). Suriyeliler vatandaşlık verilmesi Türkiye vatandaşları ile Suriyeli sığınmacılar arasında olumsuz durumları derinleştireceğidir. Araştırmacıların çalışmalarında elde ettikleri bu sonuçlar çalışmada elde edilen “Türkiye vatandaşlarının görüşleri değerlendirildiğinde Suriyeli sığınmacıların vatandaşlık isteklerinin tersine büyük oranda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının Suriyelilerin vatandaş olarak kabul edilmesine karşı olması” sonucu ile paralellik göstermektedir. Çalışmalarda çıkan bu sonucu birçok nedene bağlamak mümkündür;

BAREM’in, 2016’da WIN/Gallup International ile yaptığı “Mülteciler Araştırması” raporunda Türkiye’de mültecilere karşı olumlu algının %29, olumsuz algının ise %64 olduğu bildirilmiştir (BAREM,2016). Gülyaşar (2017, s.678) kişilerin olumsuz imaj algısına sahip olması onların kültürel ve ekonomik olarak bize yük oldukları düşüncesinin bir sonucu olduğu iken; Paksoy ve Şentöregil (2018, s.237); Saçan vd. (2017, s.28); Sandal vd. (2016, s.480) Türkiye vatandaşlarının Suriyelileri kendi yaşamları için tehdit olarak gördüklerini ve Suriyelilerin Türkiye’yi kargaşaya sürükleyeceklerini düşündükleri sonucuna varmışlardır.

Karataş (2015, s.148); Topkaya ve Akdağ (2016, s.767) Türkiye’de Suriyelilere sunulan imkânların fazla olduğu/algılanması yerel halkın, sosyal yaşam aktivitelerini yerine getirirken duydukları rahatsızlıktan kaynaklandığı sonucuna varmışlardır. Özdemir (2017, s.115); Tunç (2015, s.58); Sandal vd. (2016, s.480); Paksoy ve Şentöregil (2018, s.237) elde ettikleri sonuca göre Türklerin ekonomik kaygıları (gelir kaybı, istihdam yetersizliği, kiralardan yükselmesi, iş kaybetme), güvenlik sorunu (hırsızlık, tedirginlik, cinayet), temel haklar (vatandaşlık, çalışma hakkı, otuma izni), kamusal haklar (belediye, sağlık, eğitim, sosyal, siyasi) sorunlar nedeni ile halkın Suriyeli sığınmacılara bakış açısının olumsuz olduğu yönündedir. Çalışmacıların bu yönde elde ettikleri sonuçlar “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Suriyelilere karşı olumsuz tutum/algıya sahip olmadıkları, buna bağlı olarak katılımcıların Suriyelilerle kaynaşma, Suriyelilere karşı önyargılı olmama ve Suriyelilere çalışma hakkı verilmesi/suçta meylli olmamaları konularında daha olumlu tutum/algıya sahip oldukları tespit edilmiştir” sonucu ile de zıtlık göstermektedir.

Kaynakça / Reference

A World at School (2015). *Partnering for a better future: Ensuring educational opportunity for all Syrian refugee children and youth in turkey.* <http://www.aworldatschool.org>. adresinden ulaşılmıştır.

- Apak, H. (2015). Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentileri: Mardin örneği. *Birey ve Toplum*, 5, 125-142.
- Balcı, Ali. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- BAREM (2016). Mülteciler sorunu Dünya'yı böldü. Erişim Adresi: <http://www.barem.com.tr/multeciler-sorunu-dunyayi-boldu/>.
- Braber, N. (2004). Language and intercultural communication problems. *Leeds Working Papers*, 10, 1-10.
- Byram, M. ve Feng, A.W. (Ed.) (2006). *Living and studying abroad: Research and practice*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Byram, M., Nichols, A. ve Stevens, D. (2001). *Developing intercultural competence in practice*. USA: Multilingual Matters Ltd.
- Demirkan, M. (2007). *Kültürler arası iletişim problemlerine sebep olan başlıca faktörlerin çalışanların demografik özellikleri bakımından incelenmesi: Uluslararası bir örgütte uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Goshylyk, V. ve Goshylyk, N. (2010). A Glossary of intercultural communication. *Vasyl Stephanyk Precarpathian National University*, 14-31.
- Gülyaşar, M. (2017). Suriyeliler ve vatandaşlık: Yerel halk ve Suriyeli sığınmacılar çerçevesinde bir değerlendirme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 676-705.
- Hamburg, I. (2011). Intercultural learning and collaboration aspects in communities of practice. *WEBIST*, 503-506.
- İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö. F. (2014). Türkiye'nin uluslararası göç politikaları, 1923-2023: Ulus-devlet oluşumundan ulus-ötesi dönüşümlere. *MiReKoc Araştırma Raporları*, 1, 2014, Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- Kağnıcı, D. Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *Elementary Education Online*, 16(4), 1768-1776.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karataş, M. (2015). Türk yazılı basınında Suriyeli sığınmacılar ile halk arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 112-151.

Kartarı, A. (2006). *Farklılıklarla yaşamak kültürlerarası iletişim*. Ankara: Ürün Yayınları.

Krosnick, J. A., Judd, C. M. ve Wittenbrink, B. (2005). The measurement of attitudes. *The handbook Of Attitudes*, 21, 76.

Osch, J. M. J. V. ve Brugelmans, S.M. (2011). Perceived intergroup difference as an organizing principle of intercultural attitudes and acculturation attitudes. *Journal of Cross-cultural Psychology*. XX (X): 1-21.

Özdemir, E. (2017). Suriyeli mülteciler krizinin Türkiye'ye etkileri. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3). 114-140

Özdemir, E. (2017). Suriyeli mültecilerin türkiye'deki algıları. *Journal of Defense Sciences/Savunma Bilimleri Dergisi*, 16(1), 115-136.

Paksoy, A. F. ve Şentöregil, M. (2018). Türk basınında Suriyeli sığınmacılar: İlk beş yılın analizi (2011-2015). *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 11(1), 237-256.

Sandal, E. K., Hançerkıran, M. ve Tıraş, M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli mülteciler ve Gaziantep ilindeki yansımaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 461-483.

Saçan, S., Cızdan G. ve Tabak Hikmet D. (2017). Aydın halkının Suriyeli göçmenlere yönelik bakış açısının incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1), 28-38.

Stepanoviene, A. (2011). Exchange students' experiences in intercultural communication. *studies about languages*, 18, 60-64. The Association of International Education Counsellors (AIEC). Erişim Adresi: <http://www.ued.org.tr/en/default.asp>

Topkaya, Y. ve Akdağ, H. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki görüşleri (Kilis 7 Aralık Üniversitesi örneği). *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 767-786.

Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi* 2(2). 29 – 63

Tümtaş, M. S. (2018) Toplumsal dışlanmadan vatandaşlık tartışmalarına Suriyeli kent mültecileri. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(37), 26-47.

Wiwczaroski, T. B. (2011). Student attitudes and intercultural communication studies. *English for Specific Purposes World*, 32: 1-10.

İnternet kaynakları

AFAD, (2018). *Geçici barınma merkezleri*. Erişim Adresi: https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/21_05_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf

Uluslar Arası Mülteci Hakları Derneği (2018). Erişim Adresi:
<https://www.umhd.org.tr/>

UNHCR, (2018). Total persons of concern, Erişim Adresi:
<https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018). Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler. Erişim Adresi:
http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713.

Kalkınma Bakanlığı (2014). Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). Göç. Erişim Adresi:
http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/15961/oik_goc.pdf

